

Växandets stig

en liten guide till en effektiv
småbarnspedagogik

Innehåll

Till läsaren	3
1 Den vuxna och barnet i samarbete	4
1.1 Delaktighet och mångfald inom småbarnspedagogiken	4
1.2 En mera strukturerad miljö	6
1.3 Hjälpmedel	8
1.4 Styrkor som resurser	9
1.5 Sociala och emotionella färdigheter	10
1.6 Flerspråkiga barn	12
2 Personal och vårdnadshavare i samarbete	14
2.1 Familjerna med – Resetti-verksamheten som exempel	15
2.2 Styrka från teamet	16
2.3 Nyttan av sektorsövergripande samarbete	17
3 Planen för småbarnspedagogik och att skriva pedagogiskt	19
4 Nya lagen om småbarnspedagogik	22
4.1 Inklusion	22
4.2 Förverkligande av stöd	23
4.3 Förlängd läroplikt	24
5 Valteris tjänster inom småbarnspedagogiken	25
Slutord	26
Källor och lästips	27

Till läsaren

*"Det finns många människor som ångar på och som har en inre glöd.
Synd att de flesta av dem är under 7 år."*

– Esa Saarinen

Gratulerar! Oavsett om du är lärare, barnskötare eller arbetar med något annat inom småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen så får du nästan dagligen leva med någon som har en kreativ inre glöd och nyfikenhet.

Barndomen är en unik och individuell tid. Stödbehov inom olika områden i barnets uppväxt och utveckling kan dock emellanåt förekomma. Personal eller vårdnadshavare kan fundera över om det finns skäl att bli orolig. Enligt utvecklingspsykologin kan man se känsliga faser inom barnets utveckling då det är viktigt att stöda lärandet av just vissa färdigheter. En del av oss har redan från födseln andra förutsättningar för inläring av olika färdigheter.

Alla barn har dock möjlighet att leva ett fullvärdigt liv, hur man förhåller sig till barnen under de tidiga åren och hur man stöttar dem har ovärderlig betydelse för resten av livet. Barns olika stödbehov utmanar personalens kompetens. I praktiken ökar och uppdateras yrkesskickligheten genom det dagliga arbetet och de erfarenheter man får. Det finns många metoder för att till exempel stöda behoven inom kommunikation, inläring samt reglering av känslor och uppmärksamhet. Vägledning och handledning för att hitta och använda olika stödmetoder finns att få.

Syftet med den här guiden är att hjälpa yrkesverksamma inom småbarnspedagogiken att stärka sin egen kompetens när det gäller att uppmärksamma barn som behöver stöd samt att erbjuda verktyg för att skapa en öppen atmosfär och växelverkan. På så sätt kan man för varje barn skapa en känsla av att barnet räcker till och är välkommet till småbarnspedagogiken precis som det är.

Låt os tillsammans stöda barnets inläring av nya färdigheter!

1 Den vuxna och barnet i samarbete

Personalen inom småbarnspedagogiken skiljer sig från andra vuxna som är involverade i barnets liv genom att verksamheten är målinriktad och bygger på pedagogiska och pedagogisk psykologiska fakta och metoder. Verksamheten är systematisk och strukturerad och den utvärderas och dokumenteras regelbundet. Utbildningsstyrelsen har utarbetat Grunderna för planen för småbarnspedagogik år 2022 samt Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014 och förutsätter att alla aktörer som tillhandahåller småbarnspedagogik (kommuner, samkommuner eller privata aktörer) utarbetar en lokal plan för småbarnspedagogik och en lokal läroplan för förskoleundervisningen utifrån den. För varje barn på daghem eller inom familjedagvård uppgörs en plan för småbarnspedagogik. För elever i förskoleundervisningen i behov av intensifierat stöd uppgörs en plan för barnets lärande. En individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) uppgörs för de elever för vilka särskilt stöd verkställs. Det finns lagbestämmelser om barnets rätt till stöd inom småbarnspedagogiken, vilket stöd som ska ges, genomförandet av stödet, bedömningen av stödbehovet och stödformerna samt stödtjänsterna. I kapitel 4 kan du läsa mer om detta.

Före skolåldern övar barnen på grundläggande färdigheter inför en livslång resa. Varje barn gör sin egen resa, utrustad med sina egna färdigheter. Det är viktigt att de vuxna uppmärksammar barnet så att de ser eventuella stödbehov och så att man kan planera och ge barnet det stöd som behövs i rätt form och i rätt tid. Detta genomförs i bästa fall i samarbete mellan vårdnadshavarna, yrkespersoner inom småbarnspedagogiken och barnets övriga närstående nätverk.

1.1 Delaktighet och mångfald inom småbarnspedagogiken

Ofta hör man att föräldrarna är de bästa experterna på sitt barn. Barnet själv är ändå huvudpersonen i sitt eget liv och därför är det viktigt att barnet deltar i utarbetandet av sin egen plan för småbarnspedagogik.

För att få fram barnets egna tankar kan man använda olika metoder eller spel för att berätta med stöd. Att berätta med stöd innebär att man använder visuellt material, främst bilder, som stöd för berättandet. Till exempel hjälper Samtal med hjälp av symboler-kort (SASY-kort) till att göra barnets egna tankar synliga för vuxna. Kortet kan användas exempelvis i diskussioner om planen för småbarnspedagogik, planen för barnets lärande i förskoleundervisningen eller IP-samtal. Spel som metod motiverar barnet samt hjälper det att koncentrera sig och öva på att berätta om sig själv och sina åsikter. De yngsta SASY-berättarna kan vara så små som två år.

Tips för berättande med stöd av SASY-korten:

Låt barnet visa och berätta genom att välja bildkort och sortera ut vilka saker som det tycker är lätta, svåra, spännande och inspirerande.

Fundera tillsammans med barnet på vilka saker barnet ännu inte kan, men som det vill lära sig, och använd den informationen till exempel när ni sätter upp mål.

Ta till sist en bild på SASY-struktureringen som skapats. Den kan ni ta med i samtalet med vårdnadshavarna. Bilden kan bifogas i barnets plan för småbarnspedagogik.

SASY kan även genomföras med barnet och vårdnadshavarna tillsammans. Med hjälp av bilderna kan man lättare lyfta fram också svårare saker i samtalet och struktureringen gör det lättare även för den vuxna att få grepp om situationen som helhet. SASY-korten har visat sig särskilt användbara i samtal då barnet har svårt att uttrycka sig verbalt eller i familjer där man talar flera språk.

SASY-korten hittas i Valteri-boden (valteri.fi/puoti).

Mångfald ger ökad empati och alla gynnas av en rik och mångsidig människosyn. Barn lär sig att förhålla sig optimistiskt till sig själva och kan tala om sina egna specialbehov och livets realiteter om de har vuxit upp i en jämlik och fysiskt, socialt samt psykologiskt tillgänglig miljö. I och med att tekniken och den artificiella intelligensen utvecklas kan en allt större grupp människor uttrycka sig och bli självständiga. I samhället arbetar personer som sitter i rullstol, använder ögonstyrda datorer, är teckenspråkiga, personer som har olika storlek, ålder och hudfärg. Upplevelsen av att identifiera sig har särskilt stor betydelse för barn som på grund av något särdrag inte själva representerar majoriteten.

Tips för att diskutera om mångfald:

- ✓ Se den prisbelönta Mundoloco CGI lan Foundations kortfilm tillsammans med barnen. Diskutera efteråt varför det är viktigt att alla barn får vara med i leken och vilka andra hjälpmedel människor kan ha än rullstol.
- ✓ Välj material som främjar mångfalden, bryt medvetet könsroller och andra antaganden. Det finns bra tips bland annat på Världsskolans webbplats samt på Utbildningsstyrelsens sida Planering av jämställdhet och likabehandling i verksamheten, andelen som behandlar Material, utrymmen och leksaker (<https://www.oph.fi/sv/material-utrymmen-och-leksaker>) som främjar jämlikhet och mångfald. Funktionsnedsättningar kan till exempel också behandlas tillsammans med barnen genom att först bekanta sig med Sarastes och Könkköläs (2017) bildbok "Alla funkar olika." och sedan diskutera den.

1.2 En mera strukturerad miljö

I nästan alla barngrupper finns det barn som har svårt att koncentrera sig på att lyssna, utföra uppgifter och öva på färdigheter. Bakom stödbehoven kan det finnas variationer i utvecklingen av självregleringsfärdigheterna och/eller neuropsykiatriska variationer, vilket innebär att barnet självt är oförmöget att kontrollera sitt eget beteende. Även outvecklad reglering och överbelastning av sinnena orsakar oro hos barn under skolåldern. Man kan medvetet minska belastningen för barnet genom att göra miljön tydligare och genom att stöda den visuella gestaltningen, dvs. genom att strukturera upp dagen.

MILJÖN:

- Skapa ro och tydlighet. Ta bort onödiga teckningar från väggarna – ställ ut till exempel bara tre teckningar på väggen och byt ut utställningen varje månad. Övriga teckningar skickas hem direkt.
- Byt ut gardinerna från mönstrade till enfärgade.
- Ta bort onödiga möbler från rummen (onödiga stolar, småbord och så vidare).
- Saker och föremål som används gemensamt har sina egna, tydligt markerade platser.
- Ha inte överdrivet många leksaker framme – lägg de övriga utom synhåll.
- Lägg de vuxnas saker utom synhåll.
- Med glada klistermärken på golvet kan man exempelvis visa hur man väntar på sin tur för att tvätta händerna.

STRUKTURERING:

- Försök att alltid planera dagen och övergångarna i stora drag i förväg – håll dig till planen.
- Gör en illustrerad dagordning med en pil eller märken som barnen kan flytta under dagen. Glöm inte att berätta hur dagen kommer att se ut.
- Det kan finnas barn som behöver en egen dagordning som de själva uppdaterar.
- En del barn kan endast hålla ett begränsat antal saker i minnet och behöver därför kontinuerlig handledning. Lämna inte ett sådant barn "åt sitt öde" utan använd hela tiden först-sedan -kort (= tomt laminerat papper delat i två med ett streck i mitten). De vuxna kan ha först-sedan -kortet i fickan. Här illustreras det som ska hända med de bildsymboler som används eller genom att snabbrita/ritprata med whiteboardtusch. Till exempel: Först äter vi, sedan går vi på toaletten (bilder på tallrik + sked och toalettstol). Barnet kan också ha kortet med sig som en påminnelse om vad som ska göras. Ju större stödbehoven med de exekutiva funktionerna är, desto noggrannare struktureras det som ska hända.
- Gör en lektavla. Barnen kan välja lekar, lekplats eller lekkamrat med hjälp av tavlan. En vuxen kan på ett lämpligt sätt påverka valen.
- Dela in lekutrymmet genom att exempelvis markera området med maskeringstejp.
- Förbered och sammanställ det material för en aktivitet som behövs innan aktiviteten inleds.
- Man kan också tillverka bildstöd eller snabbrita för att stöda utomhusvistelse, en aktivitet eller en utflykt. T.ex. 1. Vi tar på oss ytterkläderna, 2. Vi väntar på att alla ska bli klara, 3. Vi går till lekparken, 4. Vi leker i 30 min.

1.3 Hjälpmedel

Syftet med hjälpmedel är att främja eller upprätthålla användarens funktionsförmåga och förmåga att fungera självständigt. De ska användas systematiskt och användningen och behovet av hjälpmedlet ska utvärderas regelbundet. Det är viktigt att de som arbetar med barnet sätter sig in i de hjälpmedel som barnet använder och kommer överens med barnet, barnets vårdnadshavare och eventuella andra yrkesutbildade personer om hur de ska användas. De vuxnas uppgift är att säkerställa att hjälpmedlet är tillgängligt och används dagligen.

Hjälpmedel kan behövas för:

- motoriska funktioner (till exempel rullstolar, gångstolar, rollatorer, ortoser)
- sensoriska funktioner (till exempel förstorande apparater, diktafoner, ljudböcker, hörapparater, FM-system)
- kommunikation (till exempel kommunikationspärmar, datorplatta, ögonstyrda datorer)
- reglering av uppmärksamhet och verksamhetsstyrning (till exempel balanskuddar, aktivitetstavlor, hjälpmedel för reglering av aktivitetsnivån)
- dagliga sysslor (till exempel toalettstolar, ledstänger, pipmuggar, sugrör)
- lärande (till exempel läsfönster och radlinjaler, kulramar, geobrädor)

Man behöver inte alltid ett färdigt verktyg, man kan också hitta på hjälpmedel själv. En klump häftmassa, en överraskning från ett chokladägg eller garnstump kan fungera lika bra som hjälpmedel för att upprätthålla uppmärksamheten. Även fantasin kan fungera som hjälpmedel.

Prata med barnet om i vilken utsträckning det vill att hjälpmedlet presenteras för den övriga gruppen. Små barn är ofta öppna för att berätta om sådant som är viktigt för dem och de andra barnen är nyfikna och vill gärna höra mer. Tveka inte att ha med hjälpmedlet i de gemensamma aktiviteterna och att göra de andra barnen delaktiga genom att prova hjälpmedlet, eller att låta dem hjälpa barnet med hjälpmedlet.

"På vårt daghem finns det en pojke som heter Max. Han har rullstol. När Marie läser sagor för oss får Max ligga på en madrass på en rulle medan vi andra sitter på stolar. En dag fick jag ligga bredvid Max och hjälpa honom räcka upp handen när han ville säga något till oss på sin egen padda genom att röra på ögonen."

Om det i gruppen finns ett barn som använder en kommunikationspärm (till exempel AaCi) är det mycket viktigt att de vuxna anpassar det de säger. Även om barnet förstår talet lär det sig inte att använda metoder som ersätter tal, dvs. AAC-hjälpmedel, om det inte övar på dem tillsammans med en vuxen. Kontakta den part som har hand om barnets habilitering (till exempel olika terapeuter) och be om tips på hur man kan använda hjälpmedlen i vardagen och i situationer tillsammans med andra barn.

1.4 Styrkor som resurser

Hur vi pratar med barnen, vår närvaro när vi bemöter dem, vilken typ av budskap vi förmedlar eller med vilka känsloladdningar vi styr olika situationer är viktigt. Positiv förstärkning påverkar barnets beteende även på kort sikt. Positiv och styrkebaserad pedagogik har blivit allt vanligare inom det finländska fostringsarbetet. Det är viktigt att rikta uppmärksamheten mot de individuella styrkorna, eftersom vi i brådskan lätt koncentrerar oss endast på stödbehoven.

Positiv återkoppling är en viktig byggsten för barnets självkänsla. Man bör ge beröm på ett så konkret sätt som möjligt. Det är bra om berömmet har med själva arbetet och inte enbart med slutresultatet att göra. Om barnet lägger pussel bör man bekräfta uthålligheten under själva prestationen och inte ge beröm först när pusslet är färdiglagat. Om barnet till exempel får ett klistermärke eller någon annan belöning för att det har klätt på sig snabbt kan man samtidigt fråga barnet varför barnet tror att det förtjänade ett klistermärke. På så sätt lär sig barnet att se vad som är önskvärt i sitt eget beteende och det beteendet förstärks.

Exempel på verbalisering av styrkor kan du hitta t.ex. i Huomaa hyvä -materialet (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2018).

- ✓ Teckna barnets händer på ett papper tillsammans med barnet. Be barnet att själv beskriva sina egna färdigheter, förmågor eller styrkor och skriv ner en vid varje finger. Den andra handen kan barnet göra hemma med familjen. En bild över barnets styrkor är ett trevligt sätt att inleda samtalet om barnets plan för småbarnspedagogik.

1.5 Sociala och emotionella färdigheter

Förmågan att identifiera, sätta ord på och uttrycka känslor är något man övar på precis som man övar på att hoppa på ett ben eller läsa. De vuxna fungerar som en spegel som gör att barnen lär sig att bli medvetna om sina sociala sidor. Då de vuxna är bekväma med sina egna känslor kan de uttrycka dem högt för barnen och genom att föregå med gott exempel visa hur svåra känslor kan hanteras.

Ibland hör man talas om besvärliga och svårhanterliga barn eller ett svårhanterligt och aggressivt beteende. Känslor är en del av livet och även känslor som aggressivitet har sin plats då det exempelvis behövs styrka, energi och "sisu" – till exempel i nödsituationer eller vid idrottsprestationer.

Eftersom språket styr vårt tänkande bör en medveten pedagog avgöra vilka begrepp som ska användas i vilka situationer. Om en treåring som håller på att öva på sina sociala färdigheter beskrivs som våldsam bör man fundera över vilka konsekvenser det kan få för barnets utveckling. När man talar om små barns beteende bör man använda så konkreta ord som möjligt för att beskriva agerandet och de ska bygga på observationer snarare än på tolkningar. Man kan säga att ett barn har nypts, sparkats eller ryckt en leksak ur handen på någon, men inte att barnet har betett sig aggressivt eller våldsam.

Även små barn kan bli diskriminerade och de kan också bli utsatta för mobbing. En skicklig pedagog fäster uppmärksamhet vid barnens sociala relationer och lär ut lekfärdigheter. Lekens betydelse för lärandet och barnets välbefinnande kan inte betonas för mycket. Fostraren uppfattar och tar barnens känslor på allvar och kan också uppfatta sådant som barnet inte säger.

Att öva på emotionella färdigheter är en viktig del av att stöda barnets övergripande utveckling. Till exempel serien Ympyräiset (ympyraiset.fi) erbjuder mångsidiga produkter planerade för barn för att hjälpa barnet lära sig emotionella färdigheter. Serien har en stabil pedagogisk och psykologisk grund.

Tips för sociala och emotionella färdigheter

- ✓ Gör egna känslorobotar åt barnen och bekanta er även i övrigt med MIELI Psykisk Hälsa Finland rf:s mångsidiga webbplats (bland annat avkoppling för barn).
- ✓ Planera regelbundet in stunder för lek tillsammans med barnen under veckan. Var med i leken som en av deltagarna. Se hur leken utvecklas. Hjälpa barnen att hitta bra sätt att lösa en knepig situation.
- ✓ Om vissa barn upprepade gånger sinsemellan har en svår situation i gruppen kan de vuxna byta roller med barnen. De vuxna presenterar situationen för barnen och barnen ger de vuxna råd om hur man kan agera på ett bra sätt i situationen.
- ✓ När en konflikt uppstår i gruppen illustrera situationen genom att rita snabba skisser, dvs. ritprata. Fundera tillsammans på vad situationen betydde ur vems perspektiv och vilka känslor den väckte. Och viktigast av allt, vad lärde man sig av den jobbiga situationen?

"När jag såg några som lekte en riktigt rolig lek utomhus brukade jag fråga om jag får vara med, men det gör jag inte längre, då de alltid säger att jag inte får. Därför springer jag bara omkring så att det ser ut som att jag har något att göra. På mitt gamla daghem gick den vuxna direkt och sa att alla måste få vara med i leken när man sa till."

1.6 Flerspråkiga barn

Små barns språkutveckling sker naturligt genom lek och tal som är riktat till dem. I barnets känsloliv är alla modersmål lika värdefulla och betydelsefulla. En mångsidig och språkmedveten grupp gynnar alla barn. När det gäller småbarnspedagogik, språkbad och språkduschar vet vi att barnet först under en lång tid följer det främmande språket, lär sig förstå det och först därefter använder det själv. Att lära sig språk sker inte en ordgrupp eller en struktur åt gången, utan framstegen kommer oregelbundet, genom att man tar stora kliv. Till språkutvecklingen hör dessutom en fas då man begär grammatiska fel. Det är en del av lärandeprocessen och behöver inte förhindras eller förebyggas.

Barns hjärnor är skickliga på att tillägna sig flera olika språk. Ett barn som kommer till Finland som sexåring eller yngre har full möjlighet att lära sig språket på modersmålsnivå. Den vuxnas uppgift är att stöda barnets egen identitet så att barnet får forma den utifrån flera olika språk eller gemenskaper utan förutfattade meningar eller påtryckningar.

Med hjälp av Språkpeda-verktyget är det möjligt att utvärdera och utveckla lärmiljöer inom småbarnspedagogiken ur ett språkmedvetet perspektiv. Dessutom ger det möjlighet att i samarbete med vårdnadshavare observera ett flerspråkigt barns språkvärld och följa upp det flerspråkiga barnets framsteg i svenska. Mer information om SpråkPeda hittas på Utbildningsstyrelsens hemsidor (Hittas på svenska på Turun yliopisto: <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/kasvatustieteiden-tiedekunta/opettajankoulutuslaitos/kieli-ja-kulttuuritietoinen-opetus>)

Om du funderar på barnets kunskaper i finska/svenska ska du ta reda på följande:

- Talar barnet mycket på sitt modersmål med sina föräldrar eller syskon?
- När började barnet tala sitt eget modersmål? Har barnet jollrat? När kom de första orden?
- Använd tolk när du diskuterar med vårdnadshavarna. Med vårdnadshavarnas samtycke kan du också fråga tolken vad hen har för åsikter om barnets användning av det egna språket. I vilken utsträckning måste tolken prata på ett lättfattligt språk eller upprepa på sitt modersmål när hen pratar med barnet?
- Har barnets hörsel undersökts? Också en lindrig hörselnedsättning kan ha en stor inverkan på språkinläringen.
- Bedöm barnets ordförråd först när det gäller förståelsen och först därefter när det gäller produktionen.

Pedagogens checklista: jag agerar, planerar och ger vägledning

JAG AGERAR

- Jag lyssnar på barnet samt ger barnet tid och möjlighet att berätta det barnet har på hjärtat.
- Jag talar tydligt och använder ord som barnet förstår.
- Jag ger en anvisning åt gången och i positiv form – jag berättar hur vi ska gå tillväga.
- Jag förstärker mitt budskap med gester, tecken och i mån av möjlighet med bilder eller genom att ritprata.
- Jag ger barnet beröm redan för att det har försökt, inte bara för ett lyckat slutresultat. Jag berättar om mina känslor, om hur roligt det kändes att barnet själv la leksakerna i korgen.
- Jag ser barnet i ögonen och lugnar barnet med beröring på barnets villkor.
- Jag kommer ihåg att sätta mina egna krav i proportion till situationen och barnets färdigheter. Jag kommer ihåg anvisningen: "Den som kan är flexibel!"

JAG PLANERAR

- Jag förutser och funderar ut lagom stora utmaningar för barnet.
- Jag funderar över vad barnet troligen kommer att behöva stöd med och vem/vad som hjälper det.
- Jag planerar övergångar och måltider så att de kan ske utan press och brådska.
- Jag funderar på hur barngruppen kan delas in i lämpliga smågrupper.
- Jag gör målen tydliga och synliga för barnet, det vill säga strukturerar plats, rum, tid, material, arbete och rutiner. I struktureringen utnyttjar jag till exempel bilder, teckningar och en timer.
- Jag minskar vid behov stimuli, tydliggör situationen och ser till att alla saker har sin egen plats!

JAG HANDLEDER

- Jag strävar efter att göra inläringen funktionellt, jag tillåter att man rör på sig i gruppen.
- Jag ger barnet en möjlighet att dra sig tillbaka till en tyst plats.
- Jag satsar på sammanhållningen i barngruppen – jag ser till att alla är med och leker.
- Jag handleder i lekfärdigheterna och leker med barnen.
- Jag handleder i emotionella färdigheter, trygghetsförmågor och interaktiva färdigheter.
- Jag lägger märke till det individuella stödbehovet och sätter i gång stödåtgärder i vardagen omedelbart, innan beslut fattats.
- Jag gläder mig åt mångfalden hos min barngrupp och de vuxna, åt olika styrkor och tankar.
- Jag skapar ett tillgängligt daghem (fysiskt, psykiskt och socialt).
- Jag övar på dialog i möten med föräldrar och nätverk.
- Jag värnar om mitt eget och mitt teams välbefinnande.

2 Personal och vårdnadshavare i samarbete

I en framgångsrik verksamhetsmiljö inom småbarnspedagogiken möts trygghet, hälsa samt främjande av tillväxt och inläring. Barnen växer och utvecklas i växelverkan med vuxna och andra barn. De vuxnas uppgift är att handleda gruppen och att tillgodose varje barns individuella behov. De kan ge barnet en känsla av att vara välkommen i gruppen och accepterad precis som det är.

Dagliga möten med vårdnadshavarna är viktiga för att bygga upp ett välfungerande samarbete. Det är viktigt att vårdnadshavarna får en mångsidig, sanningsenlig bild av barnets dag och personalens observationer om barnets framgångar samt eventuella stödbehov. Barnet gynnas av att det märker att alla vuxna omkring det stöttar och hjälper tillsammans. Den moderna tekniken medför också nya möjligheter till samarbete med vårdnadshavarna. Flexibla distansmöten oberoende av plats samt appar och sociala medier gör daghemsvardagen bekant. Utöver dessa tekniska lösningar, kan teamet fundera på när det finns bättre tid och förutsättning för lugna samtal med föräldrarna än vid avhämtningssituationerna, så att de mål som man har kommit överens om i planen för småbarnspedagogik lättare upprätthålls i den vardagliga dialogen.

"Vet du vad, mamma? Jag träffade den där Sam igen och han frågade mig hur jag mådde. Zahara vinkade till mig och kramade mig ... De gillar nog mig."

"Daghemmet skickar varje dag ett litet meddelande om det som hänt under dagen och en eller ett par bilder som vi talar om hemma. Vi tycker mycket om att få höra om dagen både från de vuxna och barnet."

Det är särskilt viktigt att söka och hitta gemensamma begrepp och en förståelse när svåra frågor diskuteras eller när de vuxna har olika åsikter om barnets angelägenheter. Man kan också möta utmaningar i situationer då vårdnadshavarna och personalen inte talar samma modersmål. Det är viktigt att använda tolktjänster i samtalen med vårdnadshavarna, ett äldre syskon kan till exempel inte sköta tolkens uppgift.

2.1 Familjerna med – Resetti-verksamheten som exempel

I Resetti-gruppverksamheten främjas samarbetet mellan hemmet och daghemmet samtidigt som man stöder familjerna. Verksamhetsmodellen kan användas både i individuellt arbete och som gruppintervention. Verksamhetsmodellen kan tillämpas och det lokala får synas. Resetti-gruppen kan samlas kring olika teman, såsom kompis-, lek- eller emotionella färdigheter. Kärnan i verksamheten är att lära sig färdigheter: verksamheten förstärker positiva och önskade beteendemönster hos barnet samt de vuxnas konstruktiva svar på ett beteende hos barnet som upplevs som utmanande. Metoderna är gemensam strukturering, konkreta planer, lärande av färdigheter samt ett nära samarbete mellan hemmet och daghemmet. Resetti-grupper kan också ordnas i form av möten med vårdnadshavarna, där man strävar efter äkta dialog och respektfullt lyssnande. I dessa grupper blir kamratstöd ofta en bärande kraft. Grupphandledningen kan genomföras till exempel i samarbete med småbarnspedagogiken och familjearbetet eller rådgivningen.

Den kostnadsfria Resetti-guiden kan laddas ner från Valteri-boden.

Stöd i föräldraskapets utmaningar:

- Barnavårdsföreningen i Finland rf: bvif.fi
- MLL:s föräldratelefon tfn 0800 92277 och vanhempainnetti.fi
- Parisuhdekeskus Katajas telefon för parrelationer tfn 050 337 9053 och parisuhdekeskus.fi
- Befolkningsförbundets chatt och rådgivningstelefon: vaestoliitto.fi
- Kyrkans familjerådgivningscentraler: evl.fi
- Supli.fi (nyfamiljer)
- Sateenkaariperheet.fi/sv/
- Ensijatuvakotienliitto.fi (Familjevård)

R – Rentoutus (avslappning)
E – Empatia (empati)
S – Sopimus (överenskommelse)
E – Ennakointi (förtseende)
T – Taitojen harjoittelu (övning i färdigheter)
T – Tuettu taito (stöttad färdighet)
I – Itsenäinen taito (självständig förmåga)

2.2 Styrka från teamet

Inom småbarnspedagogiken är teamarbete en styrka och i barngruppen arbetar ofta personal med många olika utbildningar. Mångprofessionalitet ökar möjligheterna att se barnet ur flera olika synvinklar och ge barnet stöd på ett mångsidigt sätt i vardagliga situationer. Det behövs dock en stor portion målmedvetet arbete för att hitta flexibla rutiner och ett smidigt samarbete. Ett tillvägagångssätt som upplevs som bra för att inleda ett smidigt teamarbete är att utgå från personalens personliga styrkor och intressen.

Varje person i teamet har i uppgift att med sin egen insats ansvara för stämningen och interaktionen i teamet. Stämningen uppstår utifrån det som sägs och den ordlösa kommunikationen. Teamet kan tillsammans bestämma vilken typ av växelverkan och vilka mötesrutiner som används på teammötena samt tillsammans diskutera vilken slags humor och vilka typer av kommentarer som främjar en positiv stämning i barnens närvaro. I betungande situationer är det viktigt att man också kan vara flexibel i sina arbetsuppgifter. Byte av vuxen kan lösa en utmanande situation, då barnet kan godta en lösning utan att tappa ansiktet.

Det är viktigt att grundläggande frågor rörande teamarbetet går igenom regelbundet. Vilken typ av teamarbetare är jag? Vilken roll har jag på teammötena? Brukar jag vara tyst, lyssnar och följer jag med eller är jag rik på idéer och pressar igenom mina åsikter halvt med våld? Hur kan jag genom att titta på mitt eget beteende hjälpa mitt team att utvecklas i en yrkesmässigt positiv riktning? I och med att ett gott samarbete är en förutsättning för en fungerande framtid kan man även söka handledning i att utveckla förmågan att arbeta i team.

2.3 Nyttan av sektorsövergripande samarbete

Vissa barn behöver stöd av många olika aktörer under sin uppväxt och utveckling. För att barnets bästa ska tillgodoses är det viktigt att alla vet hur nätverket fungerar som finns runt omkring barnet och vad var och en i nätverket gör. Ett fungerande samarbete främjas av en öppen och respektfull dialog och kommunikation mellan olika aktörer. Barnets och familjens delaktighet och hänsynen till deras styrkor är av största vikt också i ett sektorsövergripande samarbete. Man ska avsätta tid för beslutsprocessen så att det är tydligt för alla på vilka grunder beslutet fattas och vad som följer av beslutet. Beslutsfattandet ska grunda sig på allas gemensamma syn och för att bilda en gemensam uppfattning om vad som eftersträvas är det bra att gå igenom allas åsikter. Det språk som används i diskussioner och handlingar ska vara begripligt för alla parter. Barnets plan används inom småbarnspedagogiken för att utreda behovet av stöd, planera för hur stödet ska förverkligas samt utvärdera stödet.

"I vår daghemsgrupp fanns det ett barn inom autismspektre som inte kunde tala och hans sätt att hämta andra barn för att leka var att gå och knuffa dem. Lyckligtvis fick vi hjälp av en talterapeut som tog in en bildstruktur till och med i våra lekverksamheter. Barnet har så småningom lärt sig att be andra till lek genom att ta kamraten i handen."

Hur drar jag nytta av nätverken?	Ja	Nej	Hur kan jag utveckla detta delområde?
Vilka yrken har alla som arbetar med barnet?			
Har barnet varit delaktigt i ärenden som gäller barnet?			
Har diskussionen börjat med att man lyfter fram och antecknar barnets styrkor och goda sidor samt med att höra föräldrarna?			
Har man bildat en gemensam uppfattning om barnets stödbehov?			
Har det uppstått en gemensam uppfattning om barnets stödformer och -metoder?			
Har de olika aktörernas ansvar fördelats?			
Känner alla till de olika aktörernas ansvar?			
Har allt antecknats? Var?			
Har språket och terminologin som använts i diskussionerna varit sådana att alla förstått diskussionen?			
Har kommunikationen varit öppen?			
Har handlingarna fyllts i så att alla förstår deras innehåll?			
Har besluten som fattats grundat sig på en gemensam syn?			
Känner alla till grunderna till besluten?			
Känner alla till vad beslutet som fattades ledde till?			
Har ni kommit överens om samordnarens roll i nätverket?			

3 Planen för småbarnspedagogik och att skriva pedagogiskt

Planen för småbarnspedagogik har tre nivåer: nationell, lokal och barnets egen plan för småbarnspedagogik. För varje barn i småbarnspedagogiken utarbetas en individuell plan för småbarnspedagogik. Målen som beskrivs i barnens planer för småbarnspedagogik ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik är en pedagogisk plan som utgör ett kontinuum under barnets tid i småbarnspedagogiken. Målen i planen för småbarnspedagogik ska vara aktuella och beakta barnets utveckling, lärande och välbefinnande.

Saker att ta i beaktande i barnets plan för småbarnspedagogik:

- Utgångspunkten är barnets bästa och behov: kunskaper, styrkor, intresseområden och individuella behov
- Barnets språkliga, kulturella och livsåskådningsmässiga bakgrund beaktas
- Personalens och vårdnadshavarens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp
- Barnets eventuella behov av stöd för utveckling, lärande och välbefinnande, hur stödet ska genomföras samt stödets effekt och genomförandet av stödåtgärderna antecknas
- Samarbetet med vårdnadshavaren betonas då stödet för barnet planeras och genomförs
- En person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik ansvarar för att planen görs upp och utvärderas. En lärare inom småbarnspedagogik eller en speciallärare inom småbarnspedagogik kan delta i processen kring barnets plan för småbarnspedagogik för ett barn i familjedagvård.
- Speciallärare inom småbarnspedagogik kan vid behov delta i utredning av barnets stödbehov samt utvärdering av stödåtgärder och deras förverkligande.
- Sakkunniga och andra parter som stöder barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet och utvärderingen av planen
- Genomförandet av planen för småbarnspedagogik och dess effektivitet följs upp regelbundet. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats, hur pedagogiken genomförts och på effekterna av stödåtgärderna.
- Planen ska granskas åtminstone en gång per år och alltid då barnets behov av stöd ändras
- Planen är sekretessbelagd

Rumstavla för pedagogiskt skrivande

Använd vardagliga begrepp!

- Undvik onödig yrkesterminologi. Texten ska vara begriplig även för vårdnadshavarna.

Fokusera på barnet!

- Fokusera just på detta barn, jämför inte med andra.
- Skriv så att du kan föreställa dig att barnet läser texten som vuxen.

Planera tillsammans!

- Barnets och vårdnadshavarnas röst får och ska höras i handlingarna och synas i beredningen.
- Ju äldre barnet är, desto viktigare roll har barnet i utarbetandet av planen.
- Inkludera personer som ansvarar för barnets undervisning, fostran och omvårdnad.
- Kom ihåg sektorsövergripande samarbete vid behov, med vårdnadshavares tillstånd.

Beskriv den pedagogiska verksamheten och barnets verksamhet!

- Beskriv barnets handlingar i stället för personliga egenskaper.
- Berätta hur den pedagogiska verksamheten ser ut.
- Inga diagnoser och medicineringar dokumenteras. Inga expertutlåtanden refereras. Redogör i stället för hurdant stöd barnet behöver då du beskriver barnets verksamhet och vardag. Uppgifterna i en plan för läkemedelsbehandling antecknas till den del de är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogiken. Beskriv verkliga situationer. Gör inga tolkningar. Skriv också om svåra saker och berättar vad som har hänt. Beskriv saker och ting som de är, utan att försköna eller förskräcka.

Ändra utmaningarna till mål och utnyttja styrkorna!

- Kom ihåg barnets styrkor och berätta vad barnet kan. Ändra utmaningarna och stödbehoven till lärandemål. Hur utnyttjas barnets styrkor och intressen som stöd för lärandet?
- Hur ges barnet systematiskt uppmuntrande respons?

Konkret och realistiskt!

- Kom ihåg att vara konkret då du skriver om målen, stödmetoderna, uppföljningen och utvärderingen. Tydliga mål hjälper att bedöma hur den har uppnåtts.
- Dela upp större helheter i mindre delmål. Målen läggs till/redigeras enligt behov.
- Anteckna endast sådant som är möjligt att genomföra.
- Observationer och "checklistor" kan användas som hjälp vid planering, anteckning och utvärdering av det pedagogiska stödet.

Du behöver inte uppfinna hjulet på nytt!

- Utnyttja barnets tidigare planer för småbarnspedagogik som grund, utvärdera hur den har förverkligats och gör utgående från detta de förändringar och specifikationer som behövs. Det är viktigt att planen innehåller det som är aktuellt och väsentligt för barnets småbarnspedagogik.
- Barnets eventuella andra planer kan utnyttjas med vårdnadshavares tillstånd.

Använd dem!

- Planen för småbarnspedagogik anpassas efter barnets behov.
- Planen stöder planeringen och genomförandet av lärarens eget arbete och gruppens verksamhet, utvärderingen av lärandet samt samarbetet mellan småbarnspedagogiken och vårdnadshavarna.

Bli inte ensam i dokumentdjungeln!

- Utnyttja teamets kompetens och stöd.

4 Nya lagen om småbarnspedagogik

Den nya lagen om småbarnspedagogik trädde i kraft den 1 augusti 2022. De centrala lagändringarna gäller barnets rätt till småbarnspedagogik och stöd inom småbarnspedagogiken. Alla frågor behandlas utifrån barnets bästa. I lagen föreskrivs bland annat genomförandet av stöd, bedömning av stödbehovet, stödformer, stödtjänster samt förvaltningsbeslut, ändringsökande och personaldimensionering inom småbarnspedagogiken.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har uppdaterats så att de motsvarar den reviderade lagen. Också de lokala planerna för småbarnspedagogik har uppdaterats så att de motsvarar lagen om småbarnspedagogik och grunderna för planen för småbarnspedagogik. I den lokala planen för småbarnspedagogik ska man bland annat beskriva processen för uppgörandet av förvaltningsbeslut vad gäller stödet och förfaringssätt angående överföring och utbyte av sekretessbelagda uppgifter inom småbarnspedagogiken. I och med lagändringen har barnets rättsskydd stärkts och man har skapat en starkare kontinuitet i lagstiftningen från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen än för närvarande.

4.1 Inklusion

Med inklusion avses allas rätt till delaktighet och den gäller alla medlemmar i samhället. Diskussionen om inklusion är en värdediskussion där man till exempel talar om jämställdhet och likvärdighet, respekt för mångfald, delaktighet och gemenskap. Inklusion är i sig en värdering där man utöver fostran och utbildning strävar efter att inklusion ska genomsyra hela samhället. Inom småbarnspedagogiken är inklusion en princip och ett mål för anordnandet av verksamheten (1 kap. 3 § i lagen om småbarnspedagogik). Det innebär att alla barn har rätt till samma tjänster och undervisning. Barnen är delaktiga, lär sig och växer i samma grupp oberoende av sina individuella egenskaper, inlärningsförmåga och olika bakgrund.

Stödet inom småbarnspedagogiken genomförs inkluderande som en del av verksamheten. Stödet kan genomföras som individuell undervisning vid sidan av småbarnspedagogiken eller så kan det utgöra en del av smågruppens eller hela gruppens verksamhet. Förebyggande och tidigt stöd är effektiva metoder för att förhindra uppkomsten av faktorer som stör uppväxten och lärandet. För att förverkliga en inkluderande småbarnspedagogik krävs tillräckliga resurser och att resurserna används flexibelt. Dessutom ska man sträva efter att eliminera faktorer som orsakar olikheter och en kultur som utesluter i småbarnspedagogikens miljö. Det är mycket viktigt att informera och utbilda personalen om ändringarna i den nya

lagen och planen för småbarnspedagogik som är förpliktande för alla arbetstagare. Det är lika viktigt att de anställda inom småbarnspedagogiken för en diskussion om värden och tillsammans bygger en hållbar värdegrund för en högklassig småbarnspedagogik som omfattar alla barn – utan att glömma vårdnadshavarnas delaktighet.

Strävan efter inklusion och ett inkluderande samhälle gäller inte enbart småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, att öka inklusion är ett mål som gäller hela samhället. Att sprida inklusion från ett tankesätt till en princip inom planering och genomförande av funktioner som berör hela samhället är effektivast om man inför tankesättet i ett skede där upplevelsen av utanförskap eller ojämlikhet ännu inte har uppstått samt där saker och ting kan tänkas och göras annorlunda redan från början. Ur samhällets synvinkel är betydelsen av en inkluderande småbarnspedagogik särskilt stor.

4.2 Förverkligande av stöd

Alla barn inom småbarnspedagogiken omfattas av det allmänna stödet och får inom det allmänna stödet det individuella stöd som de behöver. Det allmänna stödet genomförs som en del av den högklassiga grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken. Intensifierat stöd erbjuds då barnet är i behov av flera olika stödformer, som förverkligas regelbundet och samtidigt. Den starkaste stödformen är särskilt stöd. Det är kontinuerligt stöd som ges på heltid. Inom småbarnspedagogiken kan stödet inledas direkt på den nivå som motsvarar barnets behov.

Stödet inom småbarnspedagogiken erbjuds som olika stödformer. Av de strukturella, pedagogiska och terapeutiska stödformerna sammanställs en helhet som betjänar gruppens och barnets behov. Alla frågor som gäller barnets stöd, såsom stödbehov, tillgängliga stödformer, stödåtgärder och genomförandet av dem samt bedömningen av stödets effektivitet, antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Målet är ett starkt kontinuum i stödet ända från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Ett förvaltningsbeslut fattas alltid om intensifierat stöd och särskilt stöd samt om nödvändiga stödåtgärder. I beslutet om intensifierat och särskilt stöd fattas beslut om flera frågor som är centrala för barnets rättsskydd eller användningen av resurser. Även i fråga om allmänt stöd fattas ett förvaltningsbeslut om barnet är i behov av stödtjänster. Stödtjänsterna kan till exempel omfatta undervisning av en speciallärare på hel- eller deltid samt tolknings- och assistenttjänster eller användning av hjälpmedel. Stödåtgärderna ska inledas genast när behovet av stöd uppkommit. Ett förvaltningsbeslut om det stöd och den form av stöd samt de stödtjänster som behövs ska fattas utan dröjsmål. Om det sker förändringar i verksamhetsställe, stödformerna eller stödtjänsterna behövs ett nytt förvaltningsbeslut.

Som en del av processen för förvaltningsbeslut enligt förvaltningslagen ska barnet och vårdnadshavarna höras. I den skriftliga kallelsen ska det anges vilket beslutsärende hörandet gäller. Om en utredning har gjorts för att fatta stödbeslutet ska utredningen lämnas till vårdnadshavarna i god tid före hörandet och de ska ges tillfälle att yttra sig om utredningen. Anordnaren kan själv besluta om hörandeförfarandet. Barnets och vårdnadshavarens åsikter ska antecknas till exempel som bilaga till barnets plan för småbarnspedagogik. Vem som fattar beslut angående elevens stöd fastställs i utbildningsanordnarens förvaltningsstadga. Den som anordnar småbarnspedagogiken ska försöka skapa samförstånd med barnet och vårdnadshavaren, men anordnaren har också rätt och skyldighet att fatta ett beslut som är till fördel för barnet, även om det skulle strida mot vårdnadshavarens vilja.

4.3 Förlängd läroplikt

Bestämmelser om förlängd läroplikt finns i läropliktslagen (1214/2020). Syftet med förlängd läroplikt är att stärka barnets skolfärdigheter så att barnet klarar av sina studier i den grundläggande utbildningen så bra som möjligt. Om barnet på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom uppenbart inte på nio år kan nå de mål som ställts för den grundläggande utbildningen i lagen om grundläggande utbildning blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som fastställs (2 § 3 mom. i Läropliktslagen). Man ansöker ofta om att ett barn ska omfattas av förlängd läroplikt innan förskoleundervisningen inleds, det vill säga när barnet är fyra år gammalt.

Grunderna för behovet av förlängd läroplikt bedöms alltid individuellt. Barn som omfattas av förlängd läroplikt är oftast barn med grav funktionsnedsättning (bland annat syn- och hörselskador eller förseningar i utvecklingen). En svår sjukdom kan också vara orsak till förlängd läroplikt. Alla barn med funktionsnedsättning omfattas inte automatiskt av förlängd läroplikt, till exempel om stödbehovet är litet. Ett barn som omfattas av förlängd läroplikt får också alltid särskilt stöd inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utbildningsanordnaren beslutar om barnets rätt till förlängd läroplikt och som grund för beslutet behövs ett medicinskt expertutlåtande som innehåller en definition av graden av barnets funktionsnedsättning eller sjukdom samt en bedömning av behovet av förlängd läroplikt.

Utbildningsanordnaren i barnets hemkommun är skyldig att handleda vårdnadshavarna i processen för att ansöka om förlängd läroplikt för barnet. För att vårdnadshavarna ska få aktuell och korrekt information om ärendet ska kommunens småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning samarbeta intensivt. Kommunen ska säkerställa aktuella och enhetliga verksamhetsmodeller och vårdnadshavarna ska informeras om vem som ger mer information i ärendet.

5 Valteris tjänster inom småbarnspedagogiken

Våra tjänster omfattar handledningsbesök, stödperioder, utredningar, fortbildning, arbetshandledning, konsultation, projekt och utvecklingspartnerskap.

Handledningsbesök

Handledningsbesök är en tjänst inom Valteri som har som syfte att i samarbete med barnets närmaste vuxna hitta sätt att hantera situationer i vardagen på daghemmet eller i familjedagvården. Besöket kan hållas med ett eller flera barn eller hela gruppen och det genomförs i barnets närmiljö. Under handledningsbesöket kartläggs nuvarande rutiner och stödbehov samt önskemål i vardagen. Syftet med tjänsten är att stärka befintliga goda tillvägagångssätt både inom småbarnspedagogiken/förskolan och i hemmet och att tillsammans hitta nya lösningar.

Från Valteri kan yrkesutbildade inom undervisning, habilitering eller handledning delta i handledningsbesöket. Under handledningsbesöket lär man känna barnet, observerar barnets agerande samt funderar över barnets styrkor och stödbehov. Tillsammans kan man fundera på:

- barnets eller gruppens styrkor
- inläring
- vardagsfärdigheter
- växelverkan
- stöd för kommunikationen
- exekutiva funktioner
- beteende
- undervisningsmetoder och läromaterial
- hjälpmedel och ergonomi
- tillgängligheten i lärmiljöerna

Redan under handledningsbesöket kan en handlingsplan för att stöda barnet utarbetas.

Slutord

Som yrkesverksam inom småbarnspedagogiken har du en viktig roll i att bygga vår framtid. Det här barnets, de här barnens, allas vår framtid. Våga vara viktig och betydelsefull för barnet och uppmuntra barnet utan förbehåll.

Lita på din kompetens, du har en utbildning av hög kvalitet! För professionella diskussioner med kolleger, utmana dina egna åsikter och gränser. Försök att ibland se saker och ting ur barnets synvinkel. Be om stöd vid behov. Det är en visdom att se att man inte behöver kunna allt själv. Stimulera och utveckla dig själv genom att utbilda dig, dra nytta av stöd från kolleger. Kom också ihåg att ta hand om dig själv. Utan dig skulle många viktiga saker inte kunna genomföras – dagligen. Du har ett av världens viktigaste jobb!

Varje generation har sina utmaningar och prestationer. Piaget, pionjär inom kognitiv psykologi, ansåg redan på 1970-talet att det var viktigt att fostra människor som kan göra nya saker intuitivt och kreativt och inte bara kopierar tidigare generationers prestationer. Även innan dess gav författaren Maria Jotuni fostrare råd med följande ord:

"Barn uppfostras inte för att vara så snälla som möjligt och enkla för oss, utan för att de friska och starka ska kunna fylla sin framtida plats och hitta sig själva."

Denna utmaning är gemensam för oss alla.

Källor och lästips

- Utbildningsstyrelsen. (2023). Förlängd läroplikt. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/forlangd-laroplikt> (Refererad 11.5.2023)
- Utbildningsstyrelsen. (2023). Beslut om särskilt stöd. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/beslut-om-sarskilt-stod> (Refererad 11.5.2023)
- Utbildningsstyrelsen. (2022). Grunderna för planen för småbarnspedagogik. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/grunderna-planen-smabarnspedagogik>
- Utbildningsstyrelsen. (2014). Grunderna för förskoleundervisningens läroplan (ändringar). <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/grunderna-forskoleundervisningens-laroplan>
- Utbildningsstyrelsen. Stöd för barnet i småbarnspedagogiken (2024). <https://www.oph.fi/sv/stod-barnet-i-smabarnspedagogiken>
- Undervisnings- och kulturministeriet. (2023). Vanliga frågor om småbarnspedagogiken. <https://okm.fi/sv/vanliga-fragor-om-smabarnspedagogiken>
- Valteri center för lärande och kompetens (2021). RESETTI – perheluokista tukea kasvatustilanteisiin kotona, koulussa ja varhaiskasvatuksessa. https://www.valteri.fi/wp-content/uploads/2021/04/Resetti_Perheluokista-tukea-kasvatustilanteisiin_Valteri_2021.pdf
- Läropliktslag 1214/2020. <https://finlex.fi/sv/laki/alkup/2020/20201214>
- Saraste, H., Heinonen V., & Könkkölä, K. (2017). Voihan vammaisen. Intokustannus, Helsingfors.
- Sikiö, R. (2017). Reading and spelling skill development in elementary school: Effects of minority languages and parental home involvement. Doktorsavhandling, Östra Finlands universitet. Tillgänglig: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2576-3>
- Lag om småbarnspedagogik 540/2018. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Statsrådets förordning om småbarnspedagogik 753/2018. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2018/20180753>
- Tukea arkeen! Opas lasten ja nuorten emotionaalisten, sosiaalisten ja käyttäytymisen taitojen tukemiseksi. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tukea-arkeen>
- VIP-nätverket (2019) Alla lär sig! Förlängd läroplikt och möjligheter för lärande Tillgänglig: <https://vip-verkosto.fi/wp-content/uploads/2019/12/Alla-lar-sig-For-langd-laroplikt-och-mojligheter-for-larande.pdf>
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. (2018). Huomaa hyvä -materialen. PS-Kustannus, Jyväskylä.
- Ympyräiset. (2023). Webbplatsen Toimivaa tunnekasvatusta. <https://www.ympyraiset.fi/>

Valteri stöder vid utmaningar med lärande och skolgång

I din hand håller du en handbok som producerats av Valteri center för lärande och kompetens. Vi arbetar under Utbildningsstyrelsen och stöder barns och ungas lärande och skolgång genom sektorsövergripande samarbete runt om i Finland. Vi producerar tjänster för såväl barn och unga som för de yrkespersoner som arbetar med dem och för hela samhället.

Läs mer och kontakta oss! Tillsammans skapar vi en skola som är gemensam för alla!

**Aktuell information om Valteris tjänster –
beställ vårt nyhetsbrev!**

valteri.fi/tilaa- uutiskirje

valteri.fi